

BOZOR IQTISODIYOTINING DAVRIY RIVOJLANISHI. ISHSIZLIK

Urinboyeva Yulduz Pirnazarovna - i.f.f.dok., dotsent
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti talabasi
Sayfiddinov Feruz Nutfulla o'g'li

Annotatsiya: Bozor iqtisodiyoti davriy rivojlanish xususiyatiga ega bo'lib, uning turli bosqichlarida iqtisodiy o'sish va inqirozlar kuzatiladi. Ushbu maqolada bozor iqtisodiyotining davriy rivojlanishi hamda ushbu jarayonda ishsizlik darajasining o'zgarishi tahlil qilinadi. Ishsizlikning turli shakllari, uning iqtisodiy va ijtimoiy oqibatlari, shuningdek, uni kamaytirish bo'yicha davlat siyosati va chora-tadbirlar muhokama qilinadi. Tadqiqot natijalari iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va ishsizlik darajasini kamaytirish bo'yicha samarali strategiyalarni ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: Bozor iqtisodiyoti, iqtisodiy sikl, ishsizlik, iqtisodiy o'sish, inqiroz, davlat siyosati, mehnat bozori, bandlik.

**PERIODIC DEVELOPMENT OF A MARKET ECONOMY.
UNEMPLOYMENT**

Annotation: The market economy is characterized by cyclical development, with economic growth and crises occurring at different stages. This article analyzes the cyclical development of the market economy and changes in the unemployment rate during this process. Various forms of unemployment, its economic and social consequences, as well as state policies and measures to reduce unemployment, are discussed. The research results contribute to developing effective strategies to ensure economic stability and reduce unemployment levels.

Keywords: Market economy, economic cycle, unemployment, economic growth, crisis, state policy, labor market, employment.

**ПЕРИОДИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ РЫНОЧНОЙ ЭКОНОМИКИ.
БЕЗРАБОТИЦА**

Аннотация: Рыночная экономика характеризуется циклическим развитием, на разных этапах которого наблюдаются экономический рост и кризисы. В данной статье анализируется циклическое развитие рыночной экономики и изменение уровня безработицы в этом процессе. Обсуждаются различные формы безработицы, её экономические и социальные последствия, а также государственная политика и меры по снижению безработицы. Результаты

исследования способствуют разработке эффективных стратегий для обеспечения экономической стабильности и снижения уровня безработицы.

Ключевые слова: Рыночная экономика, экономический цикл, безработица, экономический рост, кризис, государственная политика, рынок труда, занятость.

Kirish

Bozor iqtisodiyoti murakkab va dinamik tizim bo'lib, uning rivojlanish jarayoni turli davriy o'zgarishlar bilan kechadi. Iqtisodiy sikllar iqtisodiy o'sish va inqiroz bosqichlarini o'z ichiga oladi, bu esa bandlik darajasiga va ishsizlik muammosiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Har bir sikl bosqichi — o'sish, yuksalish, tanazzul va tiklanish — iqtisodiyotning turli sohalarida o'ziga xos o'zgarishlarni yuzaga keltiradi.

Ishsizlik bozor iqtisodiyotining ajralmas qismi bo'lib, uning darajasi va shakllari iqtisodiy rivojlanish tendensiyalariga bog'liq holda o'zgarib boradi. Mamlakat iqtisodiyoti o'sish bosqichida bandlik darajasi yuqori bo'lsa, inqiroz davrida ishsizlik ko'rsatkichi ortib boradi. Ushbu jarayonning chuqur tahlili bozor iqtisodiyotining barqarorligini ta'minlash va ishsizlikning oldini olishga qaratilgan samarali choralarni ishlab chiqishda muhim ahamiyat kasb etadi.

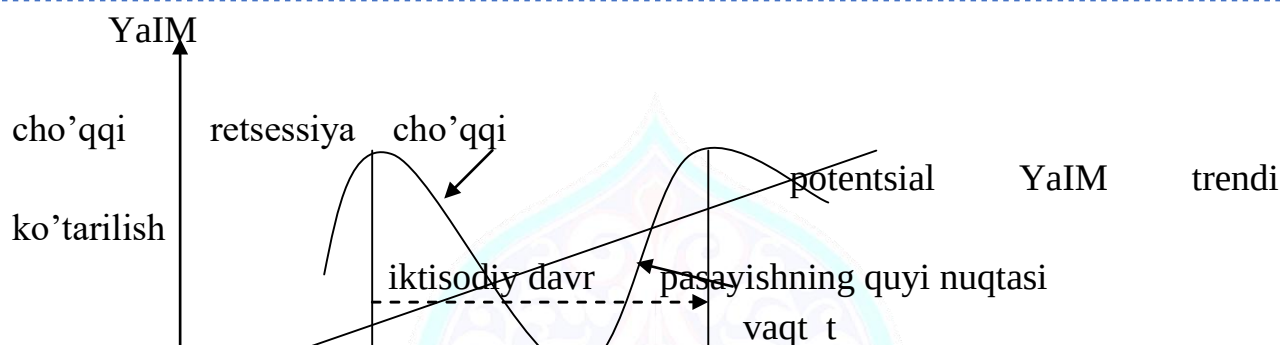
Ushbu ishda bozor iqtisodiyotining davriy rivojlanishi va ishsizlik o'rtasidagi bog'liqlik tahlil qilinadi. Shuningdek, ishsizlikning turlari, uning iqtisodiy va ijtimoiy oqibatlarini, davlat tomonidan amalga oshirilayotgan siyosatlar va mehnat bozorini tartibga solish mexanizmlari ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash hamda ishsizlik darajasini kamaytirish bo'yicha samarali strategiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

1. Iqtisodiy davrlar va iqtisodiy tebranishlarning sabablari

Mamlakatlarning iqtisodiy rivojlanish tarixini o'rganish, ulardan hech biri uzoq muddatda bir tekis rivojlanmaganligi, aksincha, barcha mamlakatlar uchun davriy rivojlanish xos ekanligini ko'rsatadi.

Ishlab chiqarish, bandlilik va inflyatsiya darajasining davriy tebranishga iqtisodiy davr (tsikl)lar deyiladi. Ayrim iqtisodiy davrlar boshqalaridan o'tish davrining davomiyligi va faolligi bilan farq qiladi. Shunga qaramasdan ularning barchasi bir xil bosqichlardan tashkil topadi (3-chizma).

Iqtisodiy davrlar to'rtta bosqichni o'z ichiga oladi. Birinchi bosqich iqtisodiy rivojlanishning eng yuqori darajasiga erishilgan bosqich bo'lib, u «cho'qqi» deb yuritiladi. Bu iqtisodiyotda ish bilan to'liq bandlik, ishlab chiqarish to'la quvvatda ishlayotganligi, shuningdek, mahsulotlarning narx darajasining o'sish holati kuzatiladi.



chizma. Iqtisodiyotning davriy rivojlanishi

Keyingi bosqich pasayish (retsessiya) bosqichidir. Bunda ishlab chiqarish va bandlik darajalari kamayadi, ammo narxning o'sish darajasi pasaymaydi. Bu bosqich faol va uzoq davom etsagina narxning o'sish darajasi sustlashishi mumkin. Pasayishning quyi nuqtasida ishlab chiqarish va bandlik eng quyi darajaga tushadi va turg'unlik davri boshlanadi.

Ko'tarilish bosqichida ishlab chiqarish va bandlik darajasi asta-sekin oshib, ishlab chiqarish quvvatlaridan to'liq foydalanish va to'liq bandlik darajasiga erishiladi.

Yuqorida ta'kidlaganimizdek, iqtisodiy davrlar bir xil bosqichlarga ega bo'lsada, ammo ular davomiyligi va faolligiga ko'ra o'zaro farq qilib turadi. Shuning uchun ham iqtisodchilar, bu jarayonlarni iqtisodiy davrlar deb emas, balki iqtisodiy tebranishlar deb atash to'g'ri bo'ladi deb hisoblashadi. Iqtisodiy tebranishlarning asosiy sababi sifatida iqtisodchilar uch omilni ko'rsatadi.

Birinchi guruh olimlar iqtisodiy tebranishlarning asosiy sababi texnika va texnologiyalarda ro'y beradigan o'zgarishlar deb hisoblaydilar. Ularning fikricha fan-texnika yutuqlarini qo'llash natijasida iqtisodiyotda o'sish ro'y beradi. Masalan, avtomobilning yaratilishi yoqilg'i sanoati, neft qazib chiqarish, ximiya, yo'l qurilishi materiallari sanoatlarining jadal rivojlanishiga sabab bo'ldi. Yangi texnologiyalar ishlab chiqarish unumdorligini bir necha baravar oshirish, ilgari foydalanilmagan resurslarni ishga tushirish imkonini beradi. Texnik va texnologik yangiliklar doim ham yaratilavermasligi iqtisodiyotdagi tebranishlarga sabab bo'ladi.

Olimlarning yana bir guruhi iqtisodiy bosqichlarni siyosiy va tasodifiy vaziyatlarga bog'lashadi.

Bu jarayonni monetar siyosatga bog'laydigan olimlar ham mavjud. Ya'ni, davlat qanchalik ko'p pul bosib chiqarsa, uning qadri shunchalik kamayib boradi, va aksincha, pul miqdori qanchalik kam bo'lsa, ishlab chiqarish ko'lamining pasayishi va ishsizlar sonining ortishi shunchalik tezlashadi. Xullas, iqtisodiy bosqichlarni narxlashga turli xil yondashuvlar mavjud. Ammo barcha iqtisodchilar, ishlab chiqarish va bandlilik darajalarini yalpi talab va boshqacha aytganda yalpi xarajatlar miqdoriga bog'liq, degan fikrni qo'llab-quvvatlaydilar. Chunki, korxonalar o'z tovar va xizmatlarini ularga talab bo'lsagina ishlab chiqaradi. Boshqacha aytganda, talab

katta bo'lmasa, korxonalarda tovar va xizmatlarni katta miqdorda ishlab chiqarish foydali emas. O'z navbatida, ishlab chiqarishda bandlilik va daromadlar darajasi ham, aynan shu sababli, past bo'ladi. Yalpi xarajatlar miqdori qanchalik ko'p bo'lsa, ishlab chiqarishning o'sishi katta foyda olib keladi. Shuning uchun ishlab chiqarish, bandlilik va daromadlar darajasi ortib boradi. Iqtisodiy tebranishlar sabablarini, ularga ta'sir etuvchi omillarni o'rganish, iqtisodiy tebranishlar amplitudasini qisqartirish barcha hukumatlar makroiqtisodiy siyosatining muhim maqsadlaridan biridir.

2. Ishsizlik, uning turlari va darajasi

Makroiqtisodiy nobarqarorlikni yuzaga kelish sabablaridan biri bu ishsizlik hisoblanadi. Ishsizlik – bu mehnatga yaroqli aholini ish bilan band bo'lmaslik holatini aks ettiruvchi jarayon bo'lib, uning friksion, strukturaviy, davriy ko'rinishlari mavjud. Friksion ishsizlik – bu ixtiyoriy ishsizlik bo'lib, bir ishdan boshqa ishga o'tish, yashash joyini o'zgartirish va boshqa shu kabi holatlar bilan bog'liq. Ishsizlikning bu turi doimiydir.

Strukturaviy ishsizlik majburiy ishsizlik turi bo'lib, ishlab chiqarish jarayonida kasbiy mahoratning mos kelmasligiga va boshqa shu kabi sabablarga ko'ra ishchilarni qisqartirish hisobiga yuzaga keladi. Bu ishsizlik turi ham doimiydir.

Friksion va strukturaviy ishsizlik darajalari birgalikda ishsizlikning tabiiy darajasini ifodalaydi. Ishsizlikning tabiiy darajasi – bu shunday holatki, unda ishsizlar soni bilan bo'sh ishchi o'rinlari bir-biriga mos keladi. Ishsizlikning to'liq yoki tabiiy darajasi ishchi kuchi bozori muvozanatiga erishganda, ya'ni ish izlovchilar soni bo'sh ish o'rinlari soniga teng bo'lganda vujudga keladi. Ishsizlikning tabiiy darajasi kandaydir darajada iqtisodiy jihatdan maqbul hisoblanadi. Chunki «friksion» ishsizlarga mos keluvchi ish o'rinlarini topish, «tarkibiy» ishsizlarga ham yangi kasbni o'zlashtirish yoki yangi yashash joyida ish topish uchun ma'lum vaqt kerak bo'ladi.

«Ishsizlikning tabiiy darajasi» tushunchasi ma'lum bir aniqliklar kiritishni talab qiladi.

Birinchidan, bu tushuncha iqtisodiyot har doim ishsizlikni tabiiy darajasida amal qilishi va shu orqali o'zining ishlab chiqarish imkoniyatini ro'yobga chiqarishini bildirmaydi. Chunki, ko'pincha ishsizlik darajasi tabiiy darajadan ortiq, ayrim hollarda undan past ham bo'lishi mumkin. (Ish vaqtidan ortiqcha ishlash va o'rindoshlik ishlarida band bo'lish natijasida).

Ikkinchidan, ishsizlikning tabiiy darajasi o'z - o'zicha doimiy miqdor hisoblanishi shart emas, u tartibdagi o'zgarishlar (qonunlar va jamiyat urf - odatlaridagi o'zgarishlar) oqibatida o'zgarib turishi mumkin. Masalan, 60 - yillarda friksion va tarkibiy ishsizlarning muqarrar darajasi ishchi kuchining 4% ni tashkil

qildi deb hisoblangan. Boshqacha aytganda, ishchi kuchining 96% band bo'lganda to'liq bandlilikga erishilishi tan olingan. Hozirgi davrda iqtisodchilar ishsizlikning tabiiy darajasi taxminan 5 - 6% ga teng deb hisoblaydilar.

Davriy ishsizlik bu iqtisodiyotda pasayish bo'layotgan davrda mavjud bo'lib, bunda ishchi kuchiga talab bo'lsada, ishlab chiqaruvchilar ularni ishga qabul qila olmaydilar va buning natijasida yaratilishi mumkin bo'lgan ma'lum bir mahsulotdan voz kechiladi.

Barcha ishsizlik ko'rinishlarining darajalari birgalikda ishsizlikning haqiqiy darajasini ifodalaydi.

Ishsizlik darajasi ishsizlarning ishchi kuchi tarkibidagi foizi sifatida hisoblanadi.

$$\text{Ishsizlik darajasi} = \frac{\text{Ishsizlar soni}}{\text{Ishchi kuchi}} * 100\%$$

Ishchi kuchiga ishlay oladigan va ishlashni hohlagan barcha kishilar kiradi. Ishchi kuchi - ishlovchilar va faol ish izlovchilardan iborat bo'ladi. Boshqacha aytganda, band bo'lganlar va ishsizlar ishchi kuchini tashkil qiladi. Ishsizlarga ish bilan band bo'lmagan va faol ish izlayotgan hamda bu haqida tegishli xizmat muassasalariga (mehnat birjalariga) murojaat qilgan kishilar kiradi. Mehnat qilishga layoqatli bo'lib, ishlashni hohlamagan va ish izlashga harakat qilmaganlar ishsizlar tarkibiga kirmaydi.

Ishsizlik darajasining oshishi natijasida iqtisodiyot potentsial YaIM hajmini ololmaydi. Shu sababli mamlakat miqyosida ishsizlikni uning tabiiy darajasida saqlash va tartibga solish iqtisodiy jihatdan katta ahamiyatga ega. Ishsizlikning haqiqiy darajasi uning tabiiy darajasidan qanchalik yuqori bo'lsa, YaIM uzilishi shuncha ko'p bo'ladi. Shuning uchun ham potentsial hajmdagi YaIM haqiqiy YaIM dan katta bo'ladi.

Ishsizlik darajasi va YaIM uzilishi o'rtasidagi miqdoriy nisbatni ingliz iqtisodchisi Artur Ouken matematik holda isbotlab bergan. Shuning uchun bu qonun, Ouken qonuni deyiladi. Qonunning mohiyati shundan iboratki, agar haqiqiy ishsizlik darajasi ishsizlikning tabiiy darajasidan bir foizga oshib ketsa, milliy iqtisodiyot YaIMni ikki yarim foizga kam yaratadi. Ushbu nisbat ishsizlikning turli darajalaridagi mahsulot yo'qotishlari hajmini aniqlash imkonini beradi. Hozirgi kunda β koeffitsienti deb atalgan bu koeffitsient miqdori 2,5 foizdan 3,5 foiz oralig'ida deb hisoblanadi. Ouken qonunini formulada quyidagicha tasvirlash mumkin:

$$U - U^* = -2.5 - 3(U - U^*)$$

$$U^*$$

Bu erda U – real YaIM, U^* - potentsial YaIM, U – ishsizlikning haqiqiy darajasi, U^* - ishsizlikning potentsial darajasi, -2,5 -3 koeffitsient

Bozor munosabatlariga o'tish davrida davlatning ijtimoiy siyosati faqat odamlarning manfaatlarini ishonchli ravishda himoya qilishdangina iborat bo'lmasdan, balki mehnatga yaroqli aholining ish bilan bandligini ta'minlashni ham o'z ichiga oladi. Ayniqsa, aholining o'sishi yuqori sur'atlar bilan borayotgan va o'ziga xos aholi tarkibiga ega bo'lgan bizning Respublikada ish bilan bandlik masalasi eng muhim muammolardan biri hisoblanadi. Bandlik darajasi quyidagicha aniqlanadi :

$$\text{Bandlik darajasi} = \frac{16 \text{ va undan katta yoshdagi band aholi soni}}{16 \text{ va undan katta yoshdagi aholi soni}}$$

Aholining ish bilan bandligi muammosi ko'p qirrali bo'lib, u barcha odamlarga o'z qobiliyatlarini ishga solish, o'z ehtiyojlarini qondirish uchun dastlabki teng imkoniyatlarni ta'minlovchi davlat va bozor mexanizmini vujudga keltirish; ishchi kuchini unumli va samarali ish bilan band qilish; zarur hollarda ishchi kuchini iqtisodiyot tarmoqlari va sohalari o'rtasida qayta taqsimlash kabi masalalarni ham o'z ichiga oladi.

2013 yil davomida ish o'rinlarini tashkil etish va aholi bandligini ta'minlash bo'yicha mintaqaviy dasturlarning amalga oshirilishi natijasida qariyb 970 ming kishi ish bilan ta'minlandi.

Bunda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni, xizmat ko'rsatish va servis sohasini jadal rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilib, ushbu sohalarda 480 mingdan ortiq, kasanachilikni kengaytirish hisobidan esa 210 mingdan ziyod yangi ish o'rinlari yaratildi.

3.Aholining turmush darajasi va inflyatsiya

Respublika iqtisodiy taraqqiyotining barqarorligi, o'sib borayotgan moliyaviy imkoniyat va zaxiralar aholining ish haqi va daromadlarini bosqichma-bosqich oshirish imkonini berdi. 2013 yilda respublikamizda aholining real daromadlari 16,0 foizga, o'rtacha oylik ish haqi, pensiya, ijtimoiy nafaqa va stipendiyalar 20,8 foizga ko'paydi.

Bandlik darajasi hamda aholi daromadlarining bunday o'sishi, o'z navbatida, aholi turmush darajasining va ijtimoiy farovonligining barqaror ravishda oshib borishini ta'minlamoqda.

Makroiqtisodiy nobarqarorlikni yuzaga kelish sabablaridan yana biri bu inflyatsiyadir. Inflyatsiya – bu yalpi tovar va xizmatlar narxining ko'tarilishi va u bilan bog'liq pul birligi xarid quvvatining tushib ketishidir. Inflyatsiya

makroiqtisodiy beqarorlikni aks ettiradi. Barcha mamlakatlar uchun inflyatsiyani jilovlash yirik iqtisodiy muammo hisoblanadi. Ayniqsa bir iqtisodiy tizimdan ikkinchi bir iqtisodiy tizimga o'tayotgan mamlakatlarda inflyatsiyaning iqtisodiyotga ta'siri ancha havfli. Chunki, bu davr narxlarning erkinlashuvi va shunga muvofiq ularning umumiy darajasi keskin oshib ketishi bilan bog'liq.

XULOSA.

Bozor iqtisodiyotining davriy rivojlanishi turli bosqichlarni o'z ichiga oladi va ushbu bosqichlar iqtisodiy o'sish, tanazzul, inqiroz va tiklanish jarayonlarini qamrab oladi. Ushbu davriy o'zgarishlar mehnat bozoriga bevosita ta'sir ko'rsatib, bandlik va ishsizlik darajasining o'zgarishiga sabab bo'ladi. Iqtisodiy faollikning yuqori bo'lgan davrlarida bandlik darajasi oshadi, aholi daromadlari barqarorlashadi va umumiy farovonlik darajasi ortadi. Biroq, iqtisodiy pasayish va inqiroz davrlarida ishlab chiqarish qisqaradi, korxonalar bankrotlikka uchraydi yoki xodimlarini qisqartirishga majbur bo'ladi, bu esa ishsizlikning ortishiga olib keladi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ishsizlik iqtisodiyotning muhim ko'rsatkichlaridan biri bo'lib, uning darajasi va turlari turli iqtisodiy, ijtimoiy va siyosiy omillar bilan chambarchas bog'liq. Ishsizlikning friksion, siklik, tarkibiy va yashirin shakllari mavjud bo'lib, har biri iqtisodiy rivojlanish jarayonida o'ziga xos xususiyatlarga ega. Misol uchun, siklik ishsizlik iqtisodiy o'sish va pasayish bilan chambarchas bog'liq bo'lsa, tarkibiy ishsizlik texnologik o'zgarishlar va ishlab chiqarishning modernizatsiyalashuvi natijasida yuzaga keladi. Ishsizlik iqtisodiy barqarorlikka salbiy ta'sir ko'rsatib, aholining ijtimoiy hayot sifatini pasaytirishi, daromadlar farqining ortishiga va qashshoqlik darajasining ko'tarilishiga sabab bo'lishi mumkin. Shu sababli, davlat tomonidan ishsizlikni kamaytirish uchun samarali siyosat yuritilishi muhimdir. Bu borada, bandlik dasturlarini amalga oshirish, kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlash, ta'lim tizimini mehnat bozori talablariga moslashtirish hamda iqtisodiy diversifikatsiyani rag'batlantirish muhim strategiyalar hisoblanadi. Bundan tashqari, innovatsiyalar va texnologik taraqqiyot ishsizlik darajasiga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin. Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi natijasida yangi ish o'rinlari yaratilayotgan bo'lsa-da, an'anaviy kasblar yo'qolishi kuzatilmoqda. Shu boisdan, ishchi kuchining malakasini oshirish va kasbga qayta tayyorlash dasturlarini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega.

Xulosa qilib aytganda, bozor iqtisodiyotining davriy rivojlanishini chuqur o'rganish va ishsizlik muammosiga tizimli yondashish iqtisodiy siyosatni takomillashtirishda katta ahamiyat kasb etadi. Davlat tomonidan amalga oshiriladigan ishsizlikni kamaytirish strategiyalari nafaqat iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashga, balki aholining umumiy farovonligini oshirishga xizmat qiladi. Kelajakda mehnat bozori tendensiyalarini oldindan bashorat qilish va iqtisodiy siyosatni shu asosda

shakllantirish ishsizlik darajasini optimallashtirishga va mamlakatning iqtisodiy taraqqiyotini barqarorlashtirishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Pirnazarovna, U. Y. (2024). LABOR RESOURCES-INVALUABLE ASSETS. *International journal of scientific researchers (IJSR) INDEXING*, 4(2), 443-446.
2. Pirnazarovna, U. Y. (2024). THE THEORETICAL FRAMEWORK FOR MUSEUM TOURISM DEVELOPMENT. *International journal of scientific researchers (IJSR) INDEXING*, 4(2), 355-358.
3. Pirnazarovna, U. Y. (2024). THE IMPACT OF MUSEUM TOURISM ON ENHANCING QUALITY OF LIFE. *International journal of scientific researchers (IJSR) INDEXING*, 4(2), 359-363.
4. Pirnazarovna, U. Y. (2023). Service Provision and Standard of Living of the Population; Interdependence. *Information Horizons: American Journal of Library and Information Science Innovation* (2993-2777), 1(10), 25-27.
5. Pirnazarovna, U. Y., & Ismatjonovna, U. M. (2023). SOCIO-ECONOMIC IMPORTANCE OF THE SERVICE SECTOR. *JOURNAL OF ECONOMY, TOURISM AND SERVICE*, 2(6), 1-6.
6. Pirnazarovna, U. Y. (2023). THE ROLE OF THE SERVICE SECTOR IN THE DEVELOPMENT OF THE COUNTRY. *American Journal of Business Management, Economics and Banking*, 12, 20-25.
7. Pirnazarovna, U. Y. (2023). Factors Affecting the Level of Population. *Miasto Przyszłości*, 34, 180-186.
8. Pirnazarovna, U. Y., & Bakhodirovich, E. D. (2022). THE STANDARD OF LIVING OF THE POPULATION AND THE SERVICE SECTOR. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 10(4), 705-709.
9. Pirnazarovna, U. Y. (2020). The role of tourism in shaping the quality and standard of living of the population. *Academy*, (2 (53)), 13-15.
10. Pirnazarovna, U. Y. (2019). The development of service sector is an important factor in creating new jobs and ensuring employment. *Academy*, (12 (51)), 32-38.
11. Pirnazarovna, U. Y., & O'G'Li, A. S. H. (2019). The role of tourism services on raising the living standards of the population. *Вопросы науки и образования*, (18 (65)), 27-30.
12. Urumbaeva, Y. P., & Raximberdiyev, T. (2023). COMPREHENSIVE ANALYSIS OF POPULATION INCOME LEVELS. *JOURNAL OF ECONOMY, TOURISM AND SERVICE*, 2(11), 8-14.
13. Urinboeva, Y. P., Khasanovna, D. D., & Shodmonovna, S. C. (2021). THEORETICAL APPROACHES TO THE FORMATION OF LIVING

STANDARDS AND SERVICES OF THE POPULATION. *International journal of trends in commerce and economics*, 11(1).

14. Urunbayeva, Y. P. (2019). THE ROLE OF THE SERVICE INDUSTRY IN THE FORMATION OF POSTINDUSTRIAL SOCIETY. In *Colloquium-journal* (No. 26-8, pp. 11-15). Голопристанський міськрайонний центр зайнятості= Голопристанский районный центр занятости.
15. Umirzakova, M. I., & Baratova, M. I. (2021). THE ESSENCE OF THE SERVICE SECTOR AND THE SOCIO-ECONOMIC SIGNIFICANCE OF RAPID DEVELOPMENT TODAY. *Економика и социум*, (11-1 (90)), 591-597.
16. Урунбаева, Ю. П. (2023). АҲОЛИ БАНДЛИГИНИ ОШИРИШДА ХИЗМАТ КЎРСАТИШ СОҲАСИНИНГ ЎРНИ. *FINLAND" MODERN SCIENTIFIC RESEARCH: TOPICAL ISSUES, ACHIEVEMENTS AND INNOVATIONS"*, 14(1).
17. Урунбаева, Ю. П., Ҳимматова, Б. Б., & Уралов, Ш. А. (2019). АҲОЛИ БАНДЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШДА ОИЛАВИЙ ТАДБИРКОРЛИКНИНГ ЎРНИ. In *МОЛОДОЙ ИССЛЕДОВАТЕЛЬ: ВЫЗОВЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ* (pp. 472-475).